

't Seghen Waert

jaargang 23 aflevering 2

mei 2004

verenigingsblad van het Historisch Genootschap
Oud Soetermeer

Historisch Genootschap Oud Soetermeer

Bestuur

dbr. E.H. Oskam, voorzitter

Juweellaan 175, 2719 SB Zoetermeer

tel. (079) 361 65 38

secretaris, vacature

mw. H.E.M. Westerman, penningmeester

Nassaulaan 12, 2712 AX Zoetermeer

westdijk@hetnet.nl

tel. (079) 316 81 21

mw. J. de Kler (A.W.Z.)

dbr. C.A.M. Klein (G.W.Z.)

dbr. G. J. Moers (I.S.V.)

dbr. F. Rijkaart (P.R.)

Archeologische werkgroep

dbr. B.F.F.H. van der Ven

Douzapad 30, 2722 AX Zoetermeer

benvdven@xs4all.nl

tel. (079) 342 79 91

Genealogische werkgroep

mw. M.E. Vijverberg-Kalkema

Stekelbaarssloot 35, 2724 AR Zoetermeer

kalkema@wanadoo.nl

tel. (079) 331 65 52

Interviewgroep Sprekend Verleden

dbr. E.W. van den Burg

Fr. Hendriklaan 32, 2712 EE Zoetermeer

tel. (079) 316 48 58

Archief en bibliotheek

mw. J.M.C. Huisman-Aaftink

Bernhardstraat 2, 2712 CS Zoetermeer

jokehuisman@hetnet.nl

tel. (079) 316 31 79

Ledenadministratie

dbr. A.Ph. Rademaker

Banckertstraat 5, 2712 KK Zoetermeer

arademaker@wanadoo.nl

tel. (079) 316 43 74

Redactie

mw. C.J. Moerman-van Voorst

Dublinstraat 253, 2713 HT Zoetermeer

c.j.moerman@planet.nl

tel. (079) 352 14 88

dbr. P. Drapers

mw. F.M.J. Heidt-Reeuwijk

dbr. Th. van der Poel

dbr. A.C.J. Vermeulen (publicaties)

t Seghen Waert is een uitgave van het
Historisch Genootschap Oud Soetermeer.

ISSN: 1384-7260

Het Historisch Genootschap is gevestigd in
't Oude Huis, Dorpsstraat 7

2712 AB Zoetermeer, tel. (079) 319 06 83

Website: <http://www.oudsoetermeer.nl>

E-mail: info@oudsoetermeer.nl

Openingsdagen archief en bibliotheek:

iedere woensdag 14.00-17.00 uur

Inloopavond A.W.Z.: elke donderdagavond
20.30-22.00 uur

Inloopavond G.W.Z.: eerste maandag van de
maand 20.00-22.00 uur

Inhoud

Van de redactie	1
De vereniging heet de volgende nieuwe leden hartelijk welkom:	2
Activiteiten tot 2005	2
Impressies van een voorjaarsledenvergadering	4
De legende van het funderen op koeienhuiden	10
Tentoonstelling Stadsmuseum, 11 september t/m 31 december	14
De meisjesboeken van Sanne van Havelte	17
Het weidemolentje in Oosterheem (vervolg)	22
Beschikbare publicaties	23

Van de redactie

Voor het eerst sinds lange tijd moest de redactie kiezen uit de ingestuurde kopij, waarvoor zij zeer erkentelijk is. De nu niet geplaatste stukken vinden zeker een plaatsje in een volgende aflevering van 't Seghen Waert.

Ook reageerde men op de biografie van de Zoetermeerse schrijfster Sanne van Havelte. Mogelijk jeugdsentiment? Omdat dit ook een vorm van historie is, treft u een vervolg aan, met name over haar boeken.

Het museum doet een oproep u te melden als u een bijdrage kunt leveren aan de tentoonstelling 'Zoeter-Meer tussen hemel en aarde'. Een dergelijke oproep, maar dan verborgen in de 'Impressie van de ledenvergadering', doet de kunstcommissie Grand Café voor haar tentoonstelling over de oude openbare school.

De redactie wenst u veel leesplezier en hoopt op vele reacties en nieuwe bijdragen, die u dagelijks kunt insturen, maar uiterlijk vrijdag 16 juli.

De vereniging heet de volgende nieuwe leden hartelijk welkom:

Dhr. L. van Aalst, Johan Willem Frisostraat 3, Zoetermeer
Mw. B. Bignell (gezinslid), Kadelaan 41, Zoetermeer
Dhr. J. Borg, Collinsland 6, Zoetermeer
Mw. M.R. de Cocq, Dagpauwooghof 5, Schiedam
Fhr. H. van Dam, Voorweg 155, Zoetermeer
Mw. W. Holewijn, Nimfkruidvaart 34, Zoetermeer
Dhr. W. Kasten, Hemelsblauw 67, Zoetermeer
Dhr. C.A. Koolmees, Kadelaan 41, Zoetermeer
Dhr. S. van Put, Parkdreef 294, Zoetermeer
Dhr. R. Vooijs, Vlamingsstraat 73, Zoetermeer

Activiteiten tot 2005

Fietstocht naar Delft op zaterdag 26 juni

Via een mooie route door het Balijbos fietsen we naar Klein-Delfgauw, waar op een idyllisch plekje de koffie met appelgebak voor ons klaarstaat. Hierna vervolgen we onze tocht door de Delftse Hout naar de markt in het centrum van de oude stad Delft. Hier bekijken we de rijkdom aan historische gebouwen en kunt u op een van de vele terrasjes uitrusten en eventueel lunchen. Om 14.00 uur stappen we weer op de pedalen want om 14.30 uur worden we verwacht in de Botanische tuin van de Technische Universiteit waar we een rondleiding krijgen onder leiding van deskundige gidsen. Deze tuinen zijn beslist de moeite van het bezichtigen waard! Voor de terugreis hebben we weer een mooie route uitgezet.

In verband met de rondleiding bedraagt het maximum aantal deelnemers 40. U kunt zich opgeven bij Fia Brandhorst, tel. (079) 3517047 of bij Corry de Graaf, tel. (079) 3167276. Deelname leden 2 euro, niet-leden 3,50 euro. Verzamelen om 9.45 uur bij 't Oude Huis, vertrek 10.00 uur.

Wandeling rond de historische dorpskern van Zoetermeer op dinsdag 6 juli

Dit is een nieuwe activiteit in samenwerking met het Gilde Zoetermeer aan de hand van het boek 'De Geschiedenis op straat'. Bij gebleken belangstelling willen we in de toekomst meer wandelingen organiseren. De wandeling start bij 't Oude Huis, waar voor een kopje koffie wordt gezorgd en duurt ongeveer één uur. Het maximum aantal deelnemers bedraagt 20. U kunt zich opgeven bij Bep van Adrichem, tel. (079) 3310173 of Jacques van Oosterom, tel. (079) 3311793. Deelname voor leden gratis, niet-leden 2 euro.

Culturele bustocht op zaterdag 18 september

Allereerst voert de reis ons naar Doorn. Hier bezoeken we Kasteel Huize Doorn. Deze buitenplaats op de Utrechtse Heuvelrug ligt in een riant parkbos en dankt zijn bekendheid aan de Duitse keizer Wilhelm II, die hier in ballingschap woonde van 1920 tot aan zijn dood in 1941. We worden ontvangen met koffie en gebak. Daarna volgt een rondleiding door de schitterende zalen van het kasteel. Vervolgens rijden we naar het oude vestingstadje Buren met zijn monumentale en daardoor beschermde stadsgezicht, zijn rijkdom aan historische gebouwen, alle op loopafstand. Door het huwelijk van Willem van Oranje -Vader des Vaderlands- met Anna van Buren in 1551 ontstond de nauwe band met ons Koningshuis. Dit komt op aansprekende wijze naar voren in het museum 'Buren en Oranje' dat we zullen bezoeken. Ook het hiertegenover gelegen Boerenwagenmuseum, waarin een schitterende (tijdelijke) expositie van quiltwerken te bezichtigen is, is de moeite waard. Voorts is er een synagoge, een waag, een prachtig oud weeshuisgebouw waarin het Museum der Koninklijke Marechaussee is gevestigd, kortom u komt ogen tekort. Er zijn bovendien volop restaurantjes met terrasjes waar u (voor eigen rekening) kunt bijkomen van alle vermoeienissen. Het belooft een interessante dag te worden. U kunt zich opgeven bij Fia Brandhorst, tel (079) 3517047 of bij Corry de Graaf, tel. (079) 3167276. Museum jaarkaart meenemen! De kosten bedragen 25 euro per persoon, inclusief busreis, eenmaal koffie met gebak en rondleiding in Huize Doorn. Het bedrag graag overmaken op giro 4788145 ten name van Historisch Genootschap Oud Soetermeer, onder vermelding van excursie 18 september. Vertrek om negen uur vanaf de Marijkestraat.

Filmavond op dinsdag 26 oktober

Op deze avond, die wordt verzorgd door de Film en Videoclub Zoetermeer, zal een film worden vertoond over Zoetermeer. De leden van deze club hebben een collage gemaakt van een aantal amateurfilms uit het archief van het Historisch Genootschap. Dit in het kader van de 'Week van de niet-professionele film'. Speciaal voor de leden van het Historisch Genootschap wordt deze film vertoond op een groot scherm en met een uitvoerige toelichting. De avond wordt gehouden in een van de zalen van de Morgensterkerk, Nassaulaan 1a. Aanvang 20.00 uur. De toegang is gratis voor leden, 2 euro voor niet-leden.

Dia-avond met als thema de Dorpsstraat op dinsdag 16 november

Deze avond wordt verzorgd door de heer Van Wieringen. Plaats en tijd: 't Centrum, Frans Halsstraat 1, 20.00 uur. De toegang is gratis voor leden, 2 euro voor niet-leden.

Impressies van een voorjaarsledenvergadering

Piet Drapers

De voorzitter ziet bij een grote opkomst kennelijk wat onbekende gezichten in de zaal, want hij begint met te vertellen dat hij de voorzitter is en Erris Oskam heet. Alvorens met het eigenlijke werk, het behandelen van de twaalf punten van de agenda, te beginnen gaat hij de Drs. Jan van de Spekprijs uitreiken. Achteraf moet je constateren dat deze actie heel prominent -met stip- als eerste op de agenda had gekund. Immers een echte jury had zich gebogen over tientallen voorstellen en ook nog een heus juryrapport geschreven !

Het juryrapport

Door uit het rapport te gaan citeren, voerde de voorzitter de spanning rond de bekendmaking van de winnaar nog wat op. De heren Van Anton werden geprezen voor het in volle glorie herstellen van de Openbare School aan de Dorpsstraat 112. Door er een Grand Café in te vestigen heeft het gebouw opnieuw een publieke functie gekregen. Deze functie wordt nog eens benadrukt door er ook exposities te houden. De daarvoor speciaal in het leven geroepen kunstcommissie gaat zelfs een expositie organiseren betreffende het historische karakter van de school. Zij zijn daarvoor op zoek naar spullen die nog bij de echte oud-Zoetermeeders op zolder liggen.

De heer Sluiter was genomineerd voor een ingrijpende restauratie van twee achttiende-eeuwse panden in de Dorpsstraat. Met de kanttekening door de voorzitter dat er wel wat aandrang voor nodig was geweest, kan nu worden

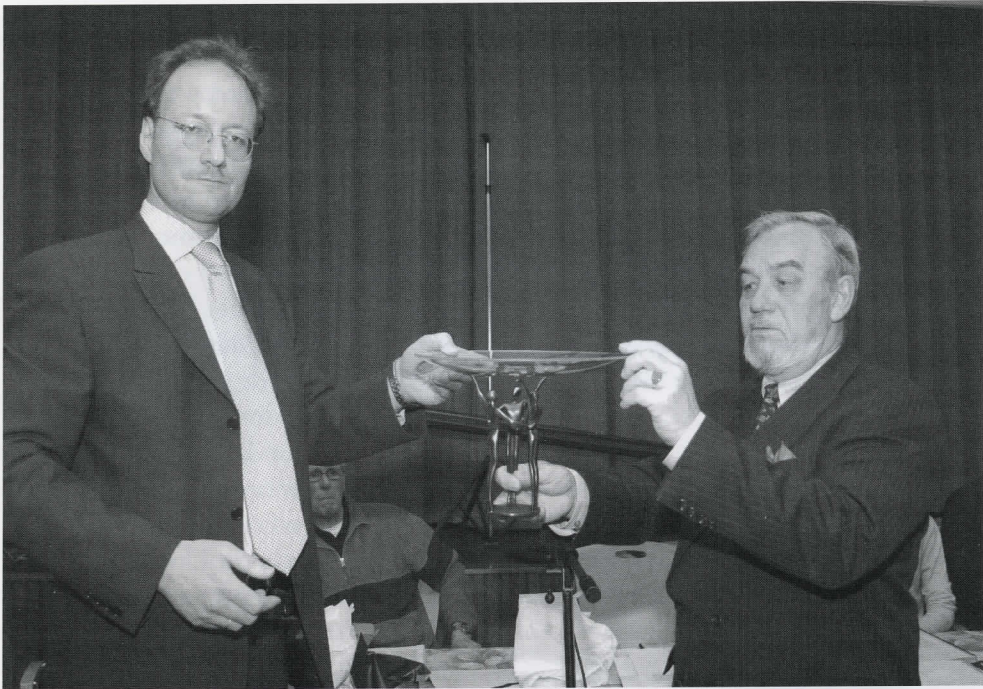

Wij adviseren
& *Creëren...*

**Bloembinderij
De Nobel**

Dorpsstraat 86k
2712 AM Zoetermeer
Telefoon (079) 316 93 11

Dhr. R. Sluiter ontvangt de prijs van de voorzitter dhr. E. Oskam (foto J.C. van Es)

vastgesteld dat het kiezen door de heer Sluiter voor behoud in plaats van voor nieuwbouw een prachtig pand heeft opgeleverd.

De derde genomineerde was mevrouw Driesen, die de afgebrande boerderij aan de Voorweg 135 in de oorspronkelijke stijl heeft herbouwd en het woonhuis heeft gerestaureerd. Ook hiervan kunnen velen genieten, want het is ingericht als restaurant. Toeval of niet, maar in de eerste drie genomineerde panden kan men terecht voor een hapje en een drankje. De voorzitter is daar een liefhebber van, want hij liet weten dat hij deze etablissementen zeker met een bezoek ging vereren. De laatste op de genomineerdenlijst was de heer De Heij, omdat hij de woning aan de Derde Stationsstraat 330 voor sloop had behoed en in zijn oorspronkelijke staat had hersteld. Uit de grond van zijn hart liet de voorzitter weten dat het een voorbeeld is dat navolging verdient. Zijn mededeling dat hij nog wel een paar panden wist die er voor in aanmerking komen, kon op instemmend gemompel uit de vergadering rekenen.

De winnaar

Na al de lovende woorden uit het juryrapport, met hier en daar een persoonlijke noot van de voorzitter breekt dan het grote moment aan en wordt de winnaar bekendgemaakt.

Het is de heer Sluiter! De pers wil een plaatje, de voorzitter vraagt of hij daarvoor de heer Sluiter een hand moet geven en deze laatste pakt de Jan van der Spekprijs uit. Het is een glazen schaal die door drie figuren wordt ondersteund. De voorzitter tovert vanuit de gewelven van de vergaderzaal voor de verliezers bloemen tevoorschijn als troostprijs en daarmee lijkt de uitreiking ten einde, maar men heeft nog recht op het dankwoord van de winnaar. Deze begint, zoals dat behoort als men een prijs wint, met te zeggen dat hij de prijs ook daadwerkelijk op prijs stelt. Toch wil hij niet onvermeld laten dat hij deze prijs te danken heeft aan een contact met het Historisch Genootschap dat hij destijds helemaal niet op prijs stelde. Het genootschap kwam hem namelijk vertellen dat het van mening was dat de pandjes voor Zoetermeer behouden moesten blijven en dat "terwijl al dertig jaar in de krant stond dat ze afgebroken zouden worden". De procedures die in gang gezet werden betekenden dat andere nieuwbouwplannen voor het gebied in de buurt van de pandjes maanden in de vertraging gingen en toen er daadwerkelijk met de renovatie gestart werd, begonnen de problemen echt. Het bleek dat de pandjes Dorpsstraat 109 en 111 gescheiden waren door een halfsteens muurtje en dat ze alleen maar rechtop konden blijven staan omdat ze elkaar staande hielden. Als men er bij wijze van spreken een feest had gegeven -nu was daar al jaren geen reden meer voor- dan waren ze ingestort. De winnaar doet de suggestie toch nog eens kritisch te kijken naar de wijze waarop men procedures voor het behoud van panden begint en blijft volgen. De voor deze panden gevolgde methode heeft hem tonnen extra gekost. Uiteindelijk is hij tevreden met het resultaat en vindt hij het fijn dat hij een bijdrage heeft kunnen leveren aan het behoud van het cultureel historisch erfgoed in Zoetermeer. Als je de citaten uit het juryrapport hoort en goed hebt geluisterd naar de winnaar, dan zou je kunnen zeggen: "Hij heeft de prijs echt verdiend".

De echte vergadering

Deze krijgt in de officiële verslaglegging van de secretaris te zijner tijd de aandacht die zij verdient. U zal daar ongetwijfeld alles lezen over de bestuursmededelingen, de stand van zaken rond de centjes en het afscheid van de secretaris Roel Knotter die vele jaren uitstekend werk voor de vereniging heeft gedaan. Ook voor hem tovert de voorzitter bloemen tevoorschijn! Over de rondvraag zal u niets te weten komen, want die slaat de voorzitter over. Hij wil het kennelijk niet op zijn geweten hebben dat de aanwezigen te weinig over de Dorpsstraat horen uit de mond van de Jan Straatman.

Stedenbouwkundige Jan Straatman en de Dorpsstraat

Jan Straatman werkt bij de gemeente Zoetermeer en "is er bij vanaf

Seghwaert”, dus 1976. Hij kwam echter al in 1954 aan de Voorweg wonen en daar zijn dan ook zijn eerste plaatjes van. Uit de tijd dat er nog geen Meerzicht bestond, met echte boeren en echte paarden en natuurlijk met de boerderij waar hij is opgegroeid. Via zijn zondagsschool in de Dorpsstraat, waar later een koekjesfabriek in zat, komt hij in de Dorpsstraat terecht. De zondagsschool leidt nog tot reacties uit de zaal over een rolluik in de gymzaal, dat ervoor zorgde dat deze ook tot kleuterschool kon worden omgebouwd.

Revitalisering

Door vertragingen bij de realisering van het stadshart gold, in relatie tot het bestemmingsplan, voor de Dorpsstraat lange tijd een gedoogbeleid. Er ontstond een bestuurlijke impasse met een sfeer van wantrouwen en verstoorde relaties. Alle pogingen om de ontstane patstelling vanuit de zeventiger jaren vlot te trekken, mislukten. Er moest echter iets gebeuren om een totale verpaupering te voorkomen. Dat lukte vanaf februari 1995 door de Projectgroep Dorpsstraat waar alle disciplines in waren vertegenwoordigd. Het door een extern bureau uitgebracht rapport leidde uiteindelijk in 1997 tot een

van Bank 1913 naar Trefpunt 1989

nieuw bestemmingsplan; er kon worden gestart met bouwplannen voor het herstel. Sleutelwoord voor het herstel was "historiserende architectuur". Dat betekent dat niet wordt herbouwd wat er stond, maar het moet er op z'n minst een beetje op lijken.

Vroeger en nu

Dan komt het plaatje uit vroeger jaren van De Gekroonde Valk, op de hoek van de Dorpsstraat en de Stationsstraat. Jan Straatman weet nog precies dat er zes ontwerpen nodig waren voordat de vervangende bebouwing het predikaat "historiserend" kreeg. Bij de vertoning van de nieuwbouw vraagt hij zich af of deze nieuwbouw nu eigenlijk wel onder die noemer mag vallen.

De plaatjes waardoor de metamorfose van de Spaar- en Voorschotbank in het Trefpunt te zien is, ontlokt onze inleider de opmerking dat zelfs de gemeente in staat is een gebouw grondig te verpesten. De laatste renovatie mag al veel meer "historiserend" worden genoemd.

Veel lof krijgen de scholen. De prentjes van de Openbare School, de School met den Bijbel en de Huishoudschool laten zien hoe het nu werkelijk zou moeten. De huishoudschool hoort niet echt in de Dorpsstraat thuis, maar het is een prachtig voorbeeld hoe je oud en nieuw kan integreren. Het gerealiseerde ontwerp van architect Kaashoek zorgt ervoor dat je daadwerkelijk van oud naar nieuw loopt op een zeer natuurlijke manier. De binnenplaats van de nieuwbouw bereik je via de oude school. Straatman raadt

Bij Fris Versshop voor al uw...

- **Hollandse en buitenlandse kaasspecialiteiten**
- **vers gebakken noten**
- **heerlijke zuidvruchten**
- **kakelverse eieren**
- **paté's en salades**
- **boerenzuivel**

Dorpsstraat 96 / 2712 AM Zoetermeer / Telefoon/fax (079) 316 76 16

eenieder aan niet alleen naar zijn plaatjes te kijken, maar er ook daadwerkelijk eens heen te gaan. Buiten de Dorpsstraat valt ook het Centrum voor Kunst en Cultuur, maar toch verschijnt het op het doek. Het is een voorbeeld van de nieuwe kommer en kwel. Het ontwerp werd financieel uitgekleed en wat een gebouw met alleen maar voorgevels had moeten worden, werd er een met alleen maar achtergevels en dan praten we nog niet eens over de directe omgeving van dit gebouw. De reactie uit de zaal liegt er niet om met opmerkingen over gesloten garages, betonnen blokken en lekkages.

Tenslotte

Je kan natuurlijk niet alles behandelen. Het plaatje waarop in rood is aangegeven welke projecten er allemaal zijn, laat ruim vijftientig grote en kleine vlekken zien! Door een opmerking uit de zaal over de nieuwbouw en de bestrating op de hoek van de Dorpsstraat en de Leidse Wallen komt het gehoor te weten dat de Leidse Wallen zullen worden opgehoogd tot op winkelhoogte en dat het verkeer er zal moeten verdwijnen. Althans, dat is een van de varianten en het laatste woord is er nog niet over gezegd. De voorzitter denkt dat dit wel het laatste woord van Jan Straatman moet zijn. Hij bedankt hem, onder andere ook weer met tevoorschijn getoverde bloemen. Alle aanwezigen zijn blij dat ze zich niet voor deze vergadering hebben afgemeld, gelet op het instemmende applaus.

ARTOTHEEK

'DE VLAMING'

Verhuur

beeldende

kunst

Voor bedrijven en particulieren

Vlamingstraat 2a
2712 BZ Zoetermeer
Telefoon 079 3169551

De legende van het funderen op koeienhuiden

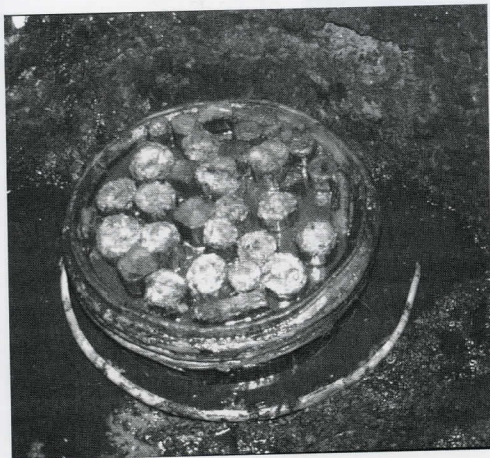
Ron Tousain

Wie kent niet "Amsterdam, die mooie stad, gebouwd op palen". Dat vele van die prachtige oude panden er na al die eeuwen nog staan, is te danken aan die houten palen. Op het platteland waren palen veel te duur en bouwde men huizen op koeienhuiden. In sommige dorpen waar op huiden is gefundeerd, hebben ook kloosters gestaan die door middel van een onderaardse gang verbonden waren met de dorpskerk. Hoewel dergelijke beweringen nog steeds leven onder de bevolking, mogen zij naar het Rijk der Fabelen worden verwezen. Wanneer we spreken over huien als huiden dan bedoelen we gelooiderunderhuiden, want ongelooide huiden vergaan te snel. Het looiproces was echter een langdurig en ingewikkeld en daarmee kostbaar procédé, niet alleen vanwege de behandeling maar ook door de aanschaf van de grondstof: een runderhuid. Hoeveel runderen zouden er nodig zijn om de fundering van een huis te vormen? Gelooiderunderhuiden zijn slap en bieden geen weerstand, er zal dus een dik pakket huiden nodig zijn voordat er een muur op kan staan. Het is waar dat leer in goede omstandigheden goed bewaard blijft in de bodem, getuige de vele vondsten van schoenen, messcheden en schoenmakersafval. Toch is er nooit een constructie opgegraven waarin huiden zijn verwerkt, ook dat geeft te denken. Kortom: een runderhuid is eenvoudigweg ongeschikt en veel te duur om onder de grond te stoppen.

Wat betekent het woord 'huien'?

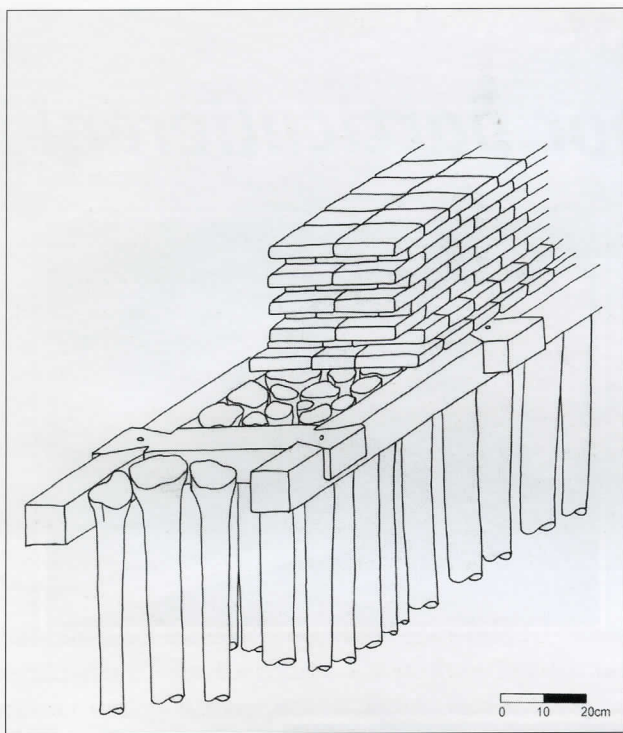
Huien kan afkomstig zijn van het huidige begrip 'ophogen'. Net na de ontginning van het veengebied in het westen begon de bodem al te dalen en hoogde men de grond onder de huizen op met brokken klei-, of veenplaggen.

Zo'n brok zou 'hui' genoemd zijn, hoewel het dan niets meer met funderen te maken heeft. Er zijn echter wel andere verklaringen voor de term 'huien'. Volgens de Dikke Van Dale betekent huien: "vervoeren met een binnenschip". Het is dan erg verleidelijk om die link verder na te gaan en inderdaad zijn er in oude binnensteden huizen gevonden waarvan een of meer muren rustten op de huidplanken van een afgedankt

De fundering van de pastorie

Middeleeuwse roosterfundering schip of ander secundair gebruikt hout (i). Dergelijke niet onderheide constructies noemen we funderen op staal. Hierbij ligt het langshout (de plank waar de muur op rust) op een kiezelbed, oud sloophout, turfblokken, of ontbreekt deze in het geheel en is de muur aan de onderzijde zodanig verbreed dat een draagvlak ontstaat. De vierde verklaring voor het hardnekkige begrip is ook ontstaan door spreektaal. In de middeleeuwen sprak men over 'haien' wanneer men

heien bedoelde. Het is dan nog maar een kleine klankverandering van 'haien' via 'huien' naar 'heien' en inderdaad heeft heien met huien te maken (ii). In een tijd dat de diepe zandlaag waarop nu geheid wordt nog niet bekend was, bedacht men een variatie op de verbrede funderingsvoet. Het enige dat uiteindelijk nodig is voor een goed fundament, is een stevige ondergrond. Om dit te verkrijgen heide men korte palen dicht tegen elkaar de grond in. Deze paaltjes, ook wel slieten genoemd, bereikten de zandlaag niet maar bleven in de kleiige bodem vastzitten (funderen op kleef) en vormden zo een draagvlak. Door bijvoorbeeld om de meter een groep paaltjes in de grond te slaan verkreeg men een strook waarop gefundeerd kon worden. Voor de zekerheid werden deze paalbundels in drassige bodem soms bijgehouden door een houten raamwerk dat wel vergelijkbaar is met een stevige ladder, waarbinnen ze werden geslagen. Een aldus verkregen fundering voor grote middeleeuwse huizen, zoals het Zoetermeerse Palenstein, wordt een roosterfundering genoemd (iii). Wanneer tegen het einde van de 16e eeuw de handel met het Oostzeegebied toeneemt en langere palen aangevoerd worden, verdwijnt het funderen op kleef. De lange palen werden diep ingehied tot ze op de eerste zandlaag stuitten. Deze methode noemen we dan ook "funderen op stuit" en wordt tot op heden nog gebruikt. Wanneer we terugkomen bij ons onderwerp

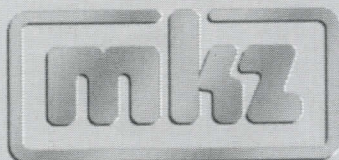
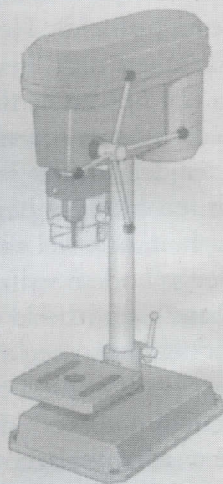
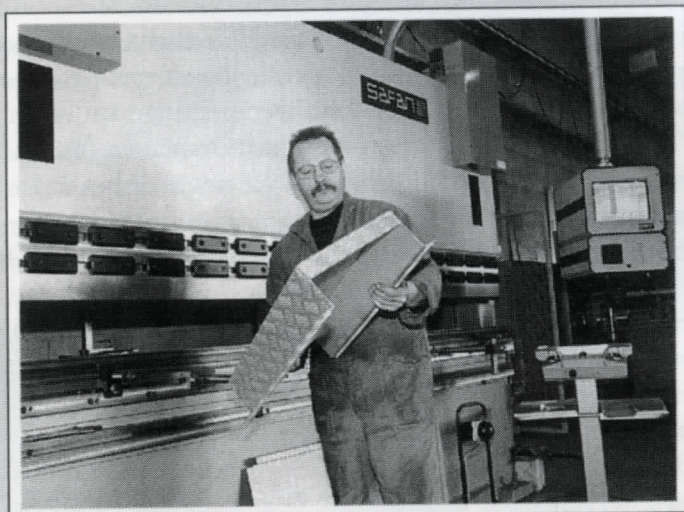
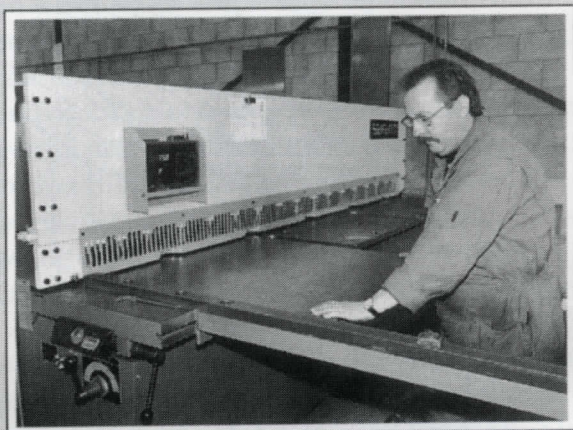
Nu óók voor particulieren!

LASSEN ○

ZETTEN ○

DRAAIEN ○

VERKOOP ○

MKZ-Metaalbewerking

Industrieweg 21, Zoetermeer

Telefoon (079) 341 63 41

Negentiende-eeuwse fundering op huien

dan blijkt het funderen op kleef door middel van slieten in latere eeuwen nog regelmatig te zijn toegepast. De paaltjes werden niet meer binnen een houten rooster geslagen maar in een afgedankte ton. Bij twee opgravingen door de AWZ in Zoetermeer zijn deze funderingen op huien aangetroffen. De oudste fundering behoorde bij de voormalige pastorie of het voorhuis van de schuurkerk aan de Voorweg. Dit gebouw was onderdeel van de boerderij van de familie Crooneveen die het achterhuis in 1685 uitbreidde en waarschijnlijk daarvoor deze fundering liet aanleggen (iv). Tijdens de derde opgraving op het terrein van Palenstein in het najaar van 2002 werd een jongere fundering op huien blootgelegd. Het betrof de fundering van een in 1892 gebouwde schuur van Pieter van Beek, graanhandelaar te Zoetermeer. Het kadaster vermeldt hierbij niet wat de functie ervan was, maar gezien de ligging aan een haventje en zijn solide fundering zal het een graanpakhuis zijn geweest. Op de foto zien we twee tonnetjes met ingeheide palen met daarover het langshout waarop het muurwerk rustte. Het zijn dan ook deze tonnetjes met palen die we huien noemen. Runderleer is er niet gevonden, net zo min als andere huiden. De “huien” die we hebben gevonden komen dus niet van het woord huiden maar is keurig Nederlands voor.....”huien” !

(i) J. Gawronski & J. Veerkamp: Over Staal, Kleef en Stuit. Monumenten en Archeologie, Amsterdam 2003, (ii) H. Jansen: Amsterdam Gebouwd Op Palen, Amsterdam 1993, (iii) B.T. Koopmans (red.): Het Huis te Palensteyn in Zegwaard. Zoetermeer, 1993, (iv) Grootveld, Tuinstra, Vermeulen (red.): De Kerk van Crooneveen, Zoetermeer, 2002

Tentoonstelling Stadsmuseum, 11 september t/m 31 december

Stadsmuseum Zoetermeer is een klein maar dynamisch museum. Het tracht door middel van het tentoonstellingsprogramma verschillende mensen op meerdere niveaus ervaringen te bieden, of dit nu kennis, contemplatie, vreugde of herkenning is. Het museum wil een rustpunt zijn, waar mensen geïnspireerd worden om hun eigen omgeving anders te bekijken en hun referentiekader te verbreden. Binnen dit kader past de tentoonstelling Zoeter- Meer tussen hemel en aarde. Geloven in Zoetermeer anno nu, die van 11 september tot en met 31 december 2004 te zien is in het museum.

'Geloven' is iets persoonlijks. Of iemand nu actief aanhanger is van een geloofsovertuiging, aangesloten is bij een bepaalde kerk of het eigenlijk allemaal nog niet zo goed weet, iedereen heeft ideeën over zijn of haar geloof. In de loop van de tijd is het 'geloven' steeds meer verpersoonlijkt. Waar de geloofsbeleving vroeger hoofdzakelijk in collectief verband plaatsvond, is het nu voor veel mensen een individuele ervaring. Door middel van de tentoonstelling Zoeter- Meer tussen hemel en aarde wil het stadsmuseum mensen prikkelen om stil te staan bij hun persoonlijke geloofsbeleving.

De mens als boom met zijn wortels, stam en takken

In de tentoonstelling wordt het persoonlijke verhaal van mensen verteld. Aan een groot aantal Zoetermeerse burgers zal worden gevraagd met welk geloof zij zijn opgevoed, of er in de loop van de tijd veranderingen zijn opgetreden in deze geloofsbeleving, of er gedachten, wensen en ideeën bestaan over het leven na de dood en of er een voorwerp, afbeelding, lied of iets anders is dat voor hen hun geloof symboliseert. Deze mensen zullen worden geportretteerd met het voorwerp dat voor hen belangrijk is.

Om een achtergrond en context te bieden, worden in de tentoonstelling de grote wereldgodsdiensten als Christendom, Islam, Hindoeïsme, Jodendom en Boeddhisme als kapstok gebruikt om de persoonlijke geloofsbelevingen van mensen in beeld te brengen. Hierbij wordt uitgegaan van het principe van de boom met zijn takken: de wortels en de stam vormen de traditie waarin iemand is opgevoed, de takken zijn de persoonlijke interpretaties. Interessant is dat de takken van verschillende bomen elkaar gaandeweg kunnen raken.

Project van Stadsmuseum met Haagsche Courant

Het Stadsmuseum Zoetermeer werkt bij het maken van deze tentoonstelling nauw samen met de faculteit godgeleerdheid van de Universiteit Leiden en met de Haagsche Courant, editie Zoetermeer.

Als pilot zullen drie Zoetermeerse burgers van verschillende culturele en religieuze achtergrond worden geïnterviewd, waarna zij met hun verhaal en

foto in de Haagsche Courant komen. Hierbij wordt een oproep gedaan aan andere Zoetermeeders om hun verhaal met het museum te delen ten behoeve van de tentoonstelling en de daarbij uit te geven fotocatalogus (zie www.stadsmuseumzoetermeer.nl (tentoonstellingen)).

Het Stadsmuseum en de Haagse Courant trachten met dit project gezamenlijk de sociale cohesie binnen de Zoetermeerse samenleving te bevorderen en bij te dragen aan de vorming van samenhang in de groeiestad.

Presentatie

Daarnaast heeft het Stadsmuseum de bedoeling om de “oral history” verhalen, foto's en bijbehorende objecten in zijn collectie op te nemen. Want een museum, dat vooral eigentijds verzamelt en bestaat om het (im)materiele erfgoed van Zoetermeer te behouden en te presenteren, heeft in deze een belangrijke taak. In de tentoonstelling zullen naast de persoonlijke objecten (symbolen) van mensen ook objecten uit verschillende museale collecties worden getoond (bruiklenen). Deze laatste objecten representeren de grote wereldgodsdiensten en zijn daarnaast bedoeld als “must-see” voorwerpen, waarmee een groter dan alleen regionaal publiek aangetrokken kan worden. Hiermee blijft het museum in de traditie van het tonen van schatten aan het publiek, maar krijgt de tentoonstelling een meerwaarde door de persoonlijke benadering.

Discussiebijeenkomsten

De tentoonstelling wordt omlijst met een keur aan activiteiten (georganiseerd door museum en krant). Regelmatig zullen er discussiebijeenkomsten worden gehouden onder leiding van een onpartijdige discussieleider met mensen van verschillende vrijzinnige of orthodoxe achtergronden over belangrijke thema's gerelateerd aan 'geloven anno nu'. Doel van deze bijeenkomsten is om een dialoog op gang te brengen en te bevorderen. Een museum heeft immers de belangrijke taak om midden in de samenleving te staan en een podium te zijn voor actuele, sociaal-maatschappelijke en culturele thema's en activiteiten. De Haagsche Courant onderschrijft dit doel en zal september tot themamaand uitroepen, activiteiten in dit kader organiseren en de verslaglegging verzorgen.

Bijzondere activiteiten

Naast de discussiebijeenkomsten zullen muziekmiddagen en kinderactiviteiten worden georganiseerd, zal een speciale fietstocht worden uitgezet langs godshuizen en religieuze plaatsen in Zoetermeer en zal een aantal restaurants een week lang een themamaaltijd serveren, van koosjere maaltijden tot halal gerechten. De relatie met de tentoonstelling zal in speciale menukaarten tot uitdrukking worden gebracht.

Uit te geven publicatie

Het museum geeft een publicatie bij de expositie uit. Deze bestaat uit zestig fotoportretten van personen met hun persoonlijke verhaal. Dr. Cees de Groot van de theologische faculteit van de Universiteit Tilburg zal op basis van deze verhalen een inleidend hoofdstuk verzorgen over geloofsbeleving anno nu en de ontwikkeling hierin die te constateren valt. Bij de portretten en de Nederlandse teksten komen citaten van de geïnterviewde mensen in hun moedertaal. Iedere pagina zal ook worden voorzien van feitjes over de wereldgodsdiensten: bijvoorbeeld levensregels, religieuze feestdagen, religieuze termen etc.

Stadsmuseum Zoetermeer

Dorpsstraat 7, 2712 AB Zoetermeer

(079) 3164735; info@stadsmuseumzoetermeer.nl

MEEÛS®

Goed geregeld dus.

**Huis kopen?
Huis verkopen?**

079-3167771

De meisjesboeken van Sanne van Havelte

Antoinette Brummelink

Sanne van Havelte heeft haar bekendheid grotendeels te danken aan de serie van dertien meisjesboeken over vier families, waarvan *Hun geheim* het eerste deel is. *Hun geheim* is het verhaal van de jonge onderwijzeres Jo, die in de trein de lange student medicijnen Frans ontmoet. Het is liefde op het eerste gezicht, maar er is een probleem: Frans heeft last van driftbuiten, net als zijn vader, die om die reden is weggegaan bij zijn gezin. Om deze driftbuiten te overwinnen, stelt het paar een proefperiode in. Twee maanden achtereen mag Frans geen woedeaanval hebben en tot die tijd moet hun relatie geheim blijven. Dat valt niet mee, al is het alleen maar vanwege het feit dat hun families samen op vakantie gaan. Maar na een moeilijke tijd, die uiteraard langer duurt dan twee maanden, zegeviert de liefde. En niet alleen voor Frans en Jo, maar ook voor de ouders van Frans, die weer worden herenigd. De eerste druk van *Hun geheim* verschijnt in 1934 bij uitgeverij W.J. Thieme & Cie te Zutphen, een uitgeverij die zich had gespecialiseerd in schoolboeken en waar fictie en zeker kinderboeken maar een kleine plaats innamen. Hans Borrebach, die later beroemd zou worden om zijn geïllustreerde meisjesboeken, verzorgt het omslag en de illustraties in de tekst. De pers is lovend over het boek en de illustraties. Vooral de sfeer die het boek uitstraalt en de karaktertekening van de personages worden genoemd.

[...] Grootte wilskracht en ernst spreekt uit beide karakters. En toch is het een geestig, vrolijk boek, vol fijnen humor en aardige opmerkingen. Ook de entourage, de wederzijdse familieleden, zijn alleraardigst beschreven; een brok werkelijkheid, met echte, levenden mensen. [...]

De Avondpost, 20-11-1934

“*Hun geheim*” is een boek voor oudere meisjes. We zouden het een roman kunnen noemen, zonder onbescheiden te zijn. Want in karaktertekening en sfeer staat het zeker niet achter bij vele romans die voor volwassenen bestemd zijn. [...]

Salland, 20-11-1934

De recensent van de *Nieuwe Rotterdamse Courant* heeft een kritische noot, maar ziet toch de positieve kanten van het boek:

Het boek is met ernst en toewijding geschreven, maar verraadt desondanks een ongeroutineerde hand en een naïveteit, die niet alleen den stijl, die onpersoonlijk en vaak te kinderachtig is, beïnvloedt, maar ook de dingen

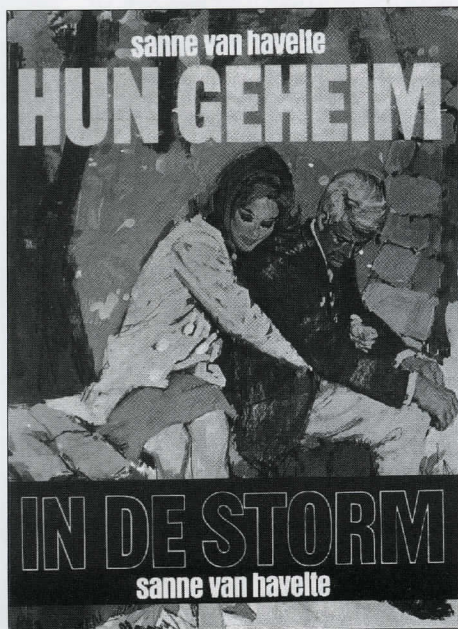
wat al te simplistisch ziet. [...] Toch zal door zijn inhoud en gemoedswarmte dit boek velen wel voldoening kunnen geven. NRC, 1-12-1934

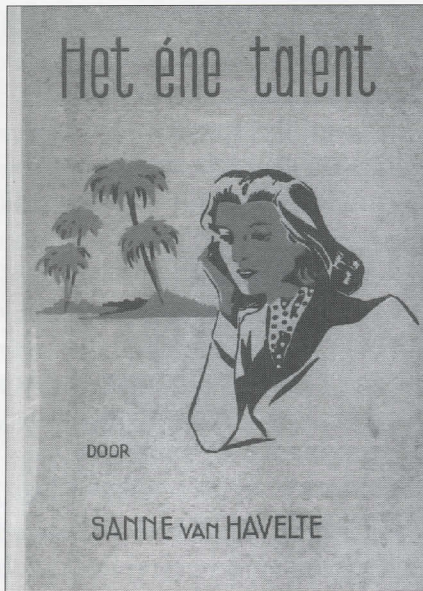
In 1935 verschijnt het vervolg op *Hun geheim*. In *Mieks moeilijkheden* is de hoofdrol weggelegd voor Miek, de jongere zus van Jo. Miek kan haar gevoelens moeilijk uiten en zit daardoor vaak met zichzelf in de knoop. Hierdoor dreigt ze de liefde van haar leven mis te lopen, niemand mag weten dat ze van huisvriend en toekomstig dominee Tim houdt, de enige die ze zonder schroom over haar moeilijkheden kan vertellen. Tim houdt immers van Hanna, de zus van Frans? Pas als dit misverstand uit de wereld is geholpen en Tim en Miek samen door het leven besluiten te gaan, durft ze zich meer open te stellen voor anderen en zijn er voor haar geen moeilijkheden meer. Ook in *Mieks moeilijkheden* moet eerst een probleem worden opgelost voordat de twee geliefden bij elkaar kunnen komen, iets wat we terugzien in alle meisjesboeken van Sanne van Havelte.

Na de breuk met uitgever Thieme verschijnen haar boeken voortaan bij Van Holkema & Warendorf. Ze heeft een hoge productiviteit: achtereenvolgens verschijnen daar voor de oorlog *Hanna's vlucht* (1936), *Het complot* (1937) haar eerste kinderboek, *Ietje's hongerkuur* (1937), *Onder de mimosa's* (1938), haar eerste meisjesboek buiten de serie om, en *In de storm* (1939), alle geïllustreerd door Rie Reinderhoff. Na de bevrijding gaat de uitgave van haar werk door. In 1945 verschijnt *Het ene talent* en in 1946 *Toen kwam Tjeerd*,

waarin ze schrijft over de dreiging van de oorlog. *Het begon* in een stortbui (1948) wordt haar tweede meisjesboek buiten de serie om, maar in 1949 is ze met *De rozen van Hofwijck*, waarin een broer van Tim getraumatiseerd door de oorlog op zoek is naar de zin van het leven, weer terug bij haar geliefde families. Het is ook het jaar waarin de lang verwachte eerste herdrukken van haar boeken uitkomen (alleen *Het complot* brengt het voor de oorlog op twee nieuwe drukken).

De uitgeverij heeft veel veranderd in de tweede drukken. *Hun geheim* en *Mieks moeilijkheden* zijn van respectievelijk 326 en 364 bladzijden ingekort tot 234 en 243 pagina's. Dit geldt ook voor *Hanna's vlucht*.

Verder zijn de illustraties uit de tekst gehaald en zijn de hoofdstuktitels verdwenen. Ook is de tekst aangepast aan de moderne tijd: Frans draagt geen fluwelen pak meer, maar een sportpak; een lunch, bestaande uit 32 bananen en 52 kwatta's is een lunch van twintig broodjes en acht eieren geworden en een grote fietstocht is opeens een grote autotocht. De meest opvallende verandering ligt echter in het taalgebruik. Het gebruik van de Duitse taal en verwijzingen naar Duitsland lagen na de oorlog te gevoelig om te handhaven. Zo vindt een fietsvakantie niet meer in Duitsland plaats, maar in België; ook is het op vakantie gaan geen 'allgemeine Brüderschaft' meer, maar 'algemene broederschap'; in de hal

nemen Jo en Frans niet hevig 'Abschied', maar gewoon 'afschied' en het lieflied van Tim: 'Wie hab' ich nur leben können ohne dich' verandert in 'Lady of Spain, I adore you'. Ook de herinnering aan Nederlands-Indië lag gevoelig, vandaar dat Jo afscheid neemt alsof ze naar Canada gaat in plaats van naar Indië.

Ook uit de andere nieuwe drukken van het werk van Sanne van Havelte verdwijnen de illustraties en wordt de tekst ingekort. Met de nieuwe foto-omslagen van Hans Borrebach lijken de boeken qua uiterlijk op de andere meisjesboeken van Van Holkema & Warendorf.

Van 1951 tot 1966 verschijnen nog vijf boeken van haar: De verloren melodie (1951), De verborgen fontein (1955), Voorspel in Florence (1958), Ontmoetingen aan het meer (1962). Haar laatste boek Jil's roeping (1966) verschijnt een jaar voor haar overlijden. De tijd van het ouderwetse meisjesboek is dan al voorbij, net als de tijd dat haar boeken lovend werden ontvangen.:

[...] Dit boek is stilistisch en inhoudelijk slecht, zelfs vergeleken met andere titels. Het is gesitueerd in een zogenaamde realiteit, waarvan de details uiterst vaag of hoogst ongeloofwaardig zijn (de rijke eigenaar van een hond die Jil verzorgde, zal even alle dromen over het bouwen van een ziekenhuis/asiel/huis voor debielen enz. verwezenlijken). Het is in het verhaal voortdurend mooi weer, niemand heeft ooit een slecht humeur, behalve de boze stiefmoeder van een van Jil's zielige protégéetjes. Het boek druipt van

sentimentaliteit, er wordt voortdurend thee gedronken, koek gegeten en er worden veel tranen gestort. Pregnante karaktertekening is ver te zoeken, de problemen zijn niet echt. De stijl is rommelig: lange brei-maar-aan zinnen, onzorgvuldige formulering, vage zinspelingen, onduidelijke verwijswaarden. Een boek dat gretig wordt verslonden door meisjes en vrouwen om het knusse sfeertje en de wensvervullende afloop. NBLC Den Haag, dienst boek en jeugd

[...] Het blijkt wel hoe onnatuurlijk het verhaaltje aandoet. Wat de details betreft: wat een emmers thee worden er in het boek niet gedronken, wat wordt er niet gefietst, gepraat en over de hei gelopen. Alles is zo naïef en onwerkelijk. Wie als tiener de boeken van Sanne van Havelte vele malen herlas en nu als volwassene weer eens zo'n boek onder ogen krijgt, verliest een illusie. Jonge tieners zullen ongetwijfeld genieten van het romantische, zorgeloze sfeertje uit Jil's roeping, oudere meisjes, voor wie dit soort boeken volgens de flap bestemd zijn, grijpen hoop ik naar minder dagdromerige lectuur.
Gooi en Eemlander, 17-8-1967

Uitgeversmaatschappij West-Friesland vindt de boeken nog zo ouderwets niet. In de jaren zestig brengt zij de eerste Witte Raven Pockets uit. Met deze goedkope verschijningsvorm, voorzien van nieuwe illustraties, wordt een nieuwe markt voor de meisjesboeken aangeboord. Vond Van Havelte de uitgave van de eerste drukken van Hun geheim en Mieks moeilijkheden nog te duur en daardoor niet voor ieder meisje toegankelijk, door de prijs van de nieuwe pockets kon geld nooit meer een excuus zijn om haar boeken niet te lezen.

Na de Witte-Ravenreeks gebeurt er een tijd niets met de boeken van Van Havelte, totdat Van Holkema en Warendorf, dan al onderdeel van uitgeverij Unieboek, in de jaren zeventig merkt dat er veel vraag is naar ouderwetse romantiek. De uitgeverij krijgt nog steeds verzoeken om boeken van Sanne van Havelte, maar die zijn allemaal uitverkocht. De uitgeverij besluit haar boeken in een nieuw jasje te steken. Voorzien van foto-omslagen met jonge, modern geklede mensen tegen een vaak wazige achtergrond met een rand van getekende bloemetjes, zoeken de boeken hun weg naar nieuwe lezeressen. En, niet onbelangrijk, ook naar de moeders van deze lezeressen, die zo de boeken van Sanne van Havelte herontdekken. De serie blijkt een groot succes: Hun geheim krijgt twee nieuwe herdrukken en Mieks moeilijkheden zelfs drie. Het is de laatste keer dat haar boeken verschijnen als meisjesboeken, want in de jaren tachtig en negentig neemt de Zuid-Hollandsche Uitgevers-Maatschappij haar boeken over in haar fonds familie- en streekromans, waardoor we de belevenissen van deze jonge mensen terugvinden in

Jubileumomnibussen, Gouden-Vijfreksen en romantische verhalenomnibussen, samen met andere meisjesboekenschrijfsters als Leni Saris, Nel van der Zee en G. van Nes-Uilkens. Op de omslagen zien we volwassen mensen staan en zelfs sommige titels worden aangepast aan het nieuwe publiek. Zo heet Ietje's hongerkuur voortaan Het wonder van hun liefde en De verborgen fontein wordt Geluk in Afrika. Sinds begin jaren negentig wordt het werk van Sanne van Havelte niet meer uitgegeven. Niet alleen in Nederland, maar ook in België konden jonge lezeressen genieten van deze romantische belevenissen. Vier boeken haalden zelfs een Duitse vertaling: *Das eine Talent*, (1959, 'Het ene talent'), *Augen von gefährlichem Grau* (1961, 'Toen kwam Tjeerd'), *Es begann im Regen* (1960, 'Het begon in een stortbui') en *Rosen im Sommer* (1965, 'De rozen van Hofwijck').

Slot

Suzanna van Hamersvelt had geen makkelijke jeugd, maar door haar eigen doorzettingsvermogen en creativiteit ontpopte ze zich tot een van de succesvolste meisjesboekenschrijfsters die ons land gekend heeft. Maar hoewel er vele herdrukken van haar boeken verschenen zijn, Mieks moeilijkheden alleen al kende er tien, de streekromans niet meegerekend, is het moeilijk aan exemplaren van haar werk te komen. Bij een normale boekwinkel kan de lezer in ieder geval niet meer terecht. De bibliotheek heeft misschien nog enkele delen liggen, maar ook daar dreigt zij in de vergetelheid te raken. Voor de echte liefhebbers bieden boekenmarkten nog uitkomst. Voor een redelijke prijs is daar af en toe nog een eerste druk van *Het ene talent* te vinden en wie niet kieskeurig is, kan daar altijd wel een achtste of negende druk op de kop tikken. Hoedt u dan wel voor de concurrentie, er zijn kapers op de kust. Uit een enquête, gehouden voor een doctoraalscriptie, blijkt dat veel oudere lezeressen op zoek zijn naar juist die ene druk van dat ene boek van Sanne van Havelte dat zij in hun jeugd hebben verslonden. Hoewel uitgeverijen de notarisdochter vergeten lijken te zijn, leeft Suzanne van Havelte voorlopig nog gewoon verder in de herinnering van haar Lezers.

Het weidemolentje in Oosterheem (vervolg)

Botine Koopmans

In het vorige 't Seghen Waert heb ik een stukje geschreven over het weidemolentje aan de Oostweg in Oosterheem, dat plaats moet maken voor een bouwplan.

Daar zijn heel wat reacties op gekomen ('t Seghen Waert wordt goed gelezen!) en er is goed nieuws: het molentje blijft in Oosterheem.

Nog even terug in de herinnering: aan de Oostweg in Oosterheem stond een weidemolentje of windwatermolen buiten gebruik. Weidemolens zijn kleine molens die een niet al te groot gebied bemalen meestal om een laag gelegen stuk grond voldoende droog te kunnen houden. Voorheen stonden er vele tientallen in de polders rondom Zoetermeer maar de laatste jaren verdwijnen zij angstwekkend snel uit het landschap. Ook de toekomst van het molentje in Oosterheem leek onzeker, maar gelukkig blijft het behouden.

Het krijgt een plaats in De Groene Kreek, een project van zogenaamde 0-energiewoningen in de wijk Tuindorp in Oosterheem. Het zijn huizen rond een binnenwatertje (de kreek) met natuurvriendelijke oevers waarbij gebruik gemaakt zal worden van de energie die door de zon en de wind worden opgewekt. Tenminste dat was oorspronkelijk de bedoeling; door beperkende subsidiemaatregelen zal het energie-concept niet volledig kunnen worden gerealiseerd.

Hoe dan ook, het is een prima plek voor het molentje. Het idee ontstond tijdens een gesprek tussen de secretaris van de kopersvereniging De Groene Kreek, Hans Lindeboom en de projectleider Oosterheem van de gemeente, Ton Schenk. Het idee werd verder uitgewerkt en de kopersvereniging besloot toen het molentje te plaatsen. Zoals Hans Lindeboom het verwoordde: het is het enige concrete en culturele element van het landschap dat nog overblijft en dat moet je toch (blijven) koesteren.

Na de zomer gaat naar verwachting de eerste paal voor de huizen de grond in en zal het molentje feestelijk herplaatst worden. Op dit moment ligt het gedemonteerd in depot te wachten op de verhuizing.

Beschikbare publicaties

- Gebundeld Verleden* (1989): Jubileumboek van het Historisch Genootschap met artikelen over vroeg-20e-eeuwse geschiedenis • 4,50
- Historische straten in Zoetermeer: Stationsstraat* (1995)*: Monumenten en beeldbepalende gebouwen in één van Zoetermeers oudste straten • 2,-
- Samen onder één dak* (1995): Geschiedenis van de Adventkerksgemeente en de Remonstrantse kerk • 4,-
- Over de Reguliersdam* (1997): Historische en archeologische informatie over de Zoetermeerse overtoom in Rokkeveen • 9,-
- De geur van krijt* (1997)*: Onderwijs geschiedenis en scholen in Zoetermeer • 1,-
- Zeventien Zoetermeerse kerken* (1998)*: Alle kerkgebouwen in Zoetermeer • 3,-
- Terugblik Zoetermeer* (1998): video met unieke beelden over de stadshistorie, • 4,50
- Monumentaal groen in Zoetermeer* (1999)*: Parken en andere groengebieden in Zoetermeer • 1,-
- Dorp in oorlog: Zoetermeer 1940-1945* (2000)*: De Tweede Wereldoorlog in Zoetermeer uitgebreid belicht • 22,-
- Op de hoek van de Wallen* (2001)*: Bouw- en bewoningsgeschiedenis van Dorpsstraat 46 • 4,50
- De geschiedenis op straat, een ontdekkingsstocht langs de Zoetermeerse cultuurhistorie* (2001): beschrijving van de 286 belangrijkste cultuurhistorische elementen in Zoetermeer, met vijf wandel- en fietsroutes met kaart • 12,50
- De geschiedenis op straat* (2001), CD-ROM met beschrijving van de 286 belangrijkste cultuurhistorische elementen in Zoetermeer. Met veel kleurenafbeeldingen en uitgebreide zoekmogelijkheden • 6,80
- Verstoep achter de voordeur* (2001)*: interieurs te Zoetermeer en Zegwaard rond 1900 • 3,-
- Dee's' beide dorpen, Zoetermeer en Zegwaard in 1799* (2002): facsimile van een 18de eeuwse beschrijving van beide dorpen met uitgebreide toelichting en illustraties, gebonden • 9,-
- De kerk van Crooneveen, historisch en archeologisch onderzoek naar de Zoetermeerse schuurkerk en de rk-parochie*(2002). Met kleurenomslag en full-colour afbeeldingen • 9,80)
- De Zoetermeersche Handelscourant* (2002)*: fraaie advertenties en berichten uit de jaren 1910-1970 • 0,50
- Een klassiek juweel: de Oude Kerk in Zoetermeer* (2002)*: veel aandacht voor de bouwhistorie, het interieur en de kerkelijke geschiedenis • 7,-
- De Zoetermeersche Boerencourant* (2003)*: interviews en foto's geven een beeld van het boerenbedrijf tussen 1910 en 1970 • 0,50

De publicaties zijn te koop in geselecteerde Zoetermeerse boekhandels, het Stads museum en bij het Historisch Genootschap Oud Soetermeer: inspreken op (079) 319 06 83, email info@oudsoetermeer.nl (verzendkosten • 3,-).

De met een * gemerkte publicaties zijn samen met de Gemeente Zoetermeer uitgegeven. Meer informatie is te vinden op het internet: www.oudsoetermeer.nl

De adverteerders en de hierna genoemde bedrijven maken het met hun financiële steun mede mogelijk dit blad uit te geven.

Van As Makelaardij bv

Eerste Stationsstr. 61, tel. (079) 316 44 45

Dranken/Wijnhandel Boonekamp

Dorpsstraat 130, tel. (079) 316 38 02

Bouwmarkt De Bouwhof

Edisonstraat 88, tel. (079) 331 07 00

Cammeraat IJzerwaren

Eerste Stationsstr. 48, tel. (079) 316 37 31

Carrosseriefabriek Joost Lamboo bv

Koperstraat 40, tel. (079) 363 44 44

Het Fluitschip historisch onderzoeksen adviesbureau, tel. (079) 316 78 46

Henneken Radio en TV

Den Hoorn 7, tel. (079) 316 24 90

Linthout Foto Video

Dorpsstraat 68, tel. (079) 316 30 84

Roos Kantoorboekhandel

Dorpsstraat 155, tel. (079) 316 35 80

Rové Licht & Sfeer Eerste Stationsstr. 3
tel. (079) 316 64 88

Schoenen Van Veen

Dorpsstraat 83, tel. (079) 316 31 65

Slagerij Vollebregt

Dorpsstraat 127, tel. (079) 316 35 25

Personenvervoer Van der Slik

Blauwroodlaan 296, tel. (079) 361 61 61

Verlaan Verfspecialzaak

Vlamingstraat 5, tel. (079) 316 34 76

Van Waaij Wonen

Coppeliashouw 30, tel. (079) 343 53 30

Uw huis verkopen?

Duidelijk, Helder, Betrouwbaar!

van Brero & Breugem

NVM REGISTER MAKELAARS - TAXATEURS

Dorpsstraat 14 (naast het Nicolaasplein) 2712 AK Zoetermeer

tel.: 079-3160061 fax: 079-3160026

e-mail: info@vanbrero-breugem.nl internet: www.vanbrero-breugem.nl

Gratis waardebepaling! Bel 079 - 3160061

Outdoorspecialist Van Herwijnen

Dorpsstraat 66 anno 1908

berg/wandelschoenen
kampeerartikelen
schietsport
dartsport

dump
van Herwijnen
SINDE 1891

tenten
klimsport
vrijtijdsleding
campingaz dealer

Dorpsstraat 66 - Zoetermeer - Telefoon (079) 316 35 51 - www.herwijnenzoetermeer.nl